

Σ.Μ.

Αριθμός 3478/2000**ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΟΔΟΜΕΛΕΙΑ**

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 12 Νοεμβρίου 1999 με την εξής σύνθεση : Χρ. Φερρής, Πρόεδρος, Αθ. Τσαμπάση, Π.Ζ. Φλώρος, Ι. Μαρή, Θ. Χατζηπαύλου, Γ. Παναγιωτόπουλος, Κ. Μενουδάκος, Γ. Ανεμογιάννης, Π.Ν. Φλώρος, Σ. Ρίζος, Ν. Σκλιάς, Ν. Σακελλαρίου, Θ. Παπαευαγγέλου, Ε. Δαρζέντας, Δ. Πετρούλιας, Δικ. Συγγούνα, Ν. Ρόζος, Αθ. Ράιτος, Δ. Αρτζιόλας, Ελ. Δανεσιμάκη, Ξ. Σόφης, Χρ. Ράμμος, Ν. Μαρκουλάκης, Δ. Μαρινάκης, Στ. Χαρολάμπους, Σύμβουλοι, Στ. Χρυσικοπούλου, Θ. Αραβάνης, Πάρεδροι, Γραμματέας ο Μιχ. Καλοντζής.

Α. Για να δικάσει την από 15 Φεβρουαρίου 1998 αίτηση :

των : 1) Σωματίου με την επωνυμία "Ελληνική Ορθολογική Εταιρεία", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Ξημι. Μπενάκη αρ. 53, 2) Σωματίου με την επωνυμία "Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Τριπόδων αρ. 28, 3) Αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας με την επωνυμία "Ταγκόσιμο Ταμείο για τη Φύση (ΕΛΔΟΣ)", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Ασιστήριου αρ. 14, 4) Σωματίου με την επωνυμία "Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Νίκης αρ. 24 και 5) αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας με την επωνυμία "Νέα Οικολογία", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Μαυρομηχάλη αρ. 36, οι οποίοι παρόστησαν με τους δικηγόρους α) Βασ. Δαροβίτη (Α.Μ. 3177), β) Μαρ. Χαϊνταρή (Α.Μ. 14135) και γ) Σταθ. Ασπμακοπούλου (Α.Μ. 11517), με πληρεξούσιο,

κατά των Υπουργών : 1) Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και 2) Διατηρητικής, Ενέργειας και Τεχνολογίας, 3) Εθνικής Οικονομίας, 4) Γεωργίας και 5) Πολιτισμού, οι οποίοι παρόστησαν με τον κ. Αντωνίου, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους,

και κατά των παρεμβαδόντων : Α. Σωματίου με την επωνυμία "Εταιρεία Θεσσαλικών Μελετών" (ΕΘΕΙΜ), που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Ακροσημίας αρ. 61, το οποίο παρόστη με το δικηγόρο Ν. Καλέ (Α.Μ. 295), που τον διορίσε στο ακροατήριο ο Πρόεδρος του Θ. Μακρυγιάννης, Β. 1) Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λάρισας, η

οποια παρέστη με το δικηγόρο Αντ. Βγόντζα (Α.Μ. 4403), που τον διόρισε με απόφαση της Νομαρχιακή Επιτροπή, 2) Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Τρικάλων, η οποία παρέστη με τον ίδιο ως άνω δικηγόρο Αντ. Βγόντζα, που τον διόρισε με απόφαση της Νομαρχιακή Επιτροπή, 3) Τεχνικού Επιμελητηρίου Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας, που εδρεύει στη Λάρισα, οδός Καλλιθέας αρ. 7, το οποίο δεν παρέστη, 4) Ένωσης Γεωργικών Συνεταιρισμών Λαρίσης, Τυρνάβου και Αγιάς, που εδρεύει στη Λάρισα, οδός Χατζημηχάλη αρ. 81, η οποία παρέστη με τον ίδιο ως άνω δικηγόρο Αντ. Βγόντζα, που τον διόρισε με απόφαση του το Διοικητικό της Συμβούλιο, 5) Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου (Γεωτεχνικό Παράρτημα Κεντρικής Ελλάδος), που εδρεύει στη Λάρισα, οδός Καυούρη αρ. 4, το οποίο δεν παρέστη, Γ. Κοινωπραξίας με την επωνυμία "IMPREGIO S.p.A. – ΑΤΕ ΠΝΟΜΑΝ – ΤΕΤΚ Α.Ε.", που εδρεύει στην Καρδίτσα, η οποία παρέστη με το δικηγόρο Κων. Μαρκάκη (Α.Μ. 4823), που τον διόρισε με Πληρεξούσιο και Δ. Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού (Δ.Ε.Η.), που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Χαλκοκονδύλη αρ. 30, η οποία παρέστη με το δικηγόρο Χαρ. Σουδοινό (Α.Μ. 13853), που τον διόρισε με Πληρεξούσιο και ο οποίος διόρισε στο ακροατήριο τη δικηγόρο Γλυκερία Σιούτη (Α.Μ. 8593), με την οποία συμπροϊστάται.

Η πιο πάνω αίτηση εισάγεται στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου, κατόπιν της από 12 Σεπτεμβρίου 1996 πράξης του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, λόγω της σπουδαιότητάς της, σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 2 εδάφ. α' του Π.Δ. 18/1989.

Με την αίτηση αυτή οι αιτούντες επιδιώκουν να ακυρωθεί η υπ' αριθ. 2327/1/15.12.1995 κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, Εθνικής Οικονομίας, Γεωργίας και Γαλιππου και κάθε άλλη σχετική πράξη ή παράδειγμα της Διοικήσεως.

2. Για να δικάσει την από 12 Οκτωβρίου 1995 αίτηση :

των : 1) σωματίου με την επωνυμία "Ελληνική Εταιρεία για την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Τριπόρων αρ. 28, 2) σωματίου με την επωνυμία "Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσεως", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Νίκης αρ. 24, 3) σωματίου με την επωνυμία "Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Εμμ.

Μπενάκη αρ. 53, 4) αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας με την επωνυμία "WWF - Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση - Ελλάς", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Ασκληπιού αρ. 14 και 5) αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας με την επωνυμία "Μέγα Οικολογία", που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Μυρσινοχώλη αρ. 36, οι οποίοι παρέστησαν με το δικηγόρο Ιάκωβο Χαϊνταράλη (Α.Μ. 14135), με πληρεξούσιο,

κατά του Υπουργού Πολιτισμού, ο οποίος παρέστη με τον Ν. Αντωνίου, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Η πιο πάνω αίτηση εισάγεται στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου, κατόπιν της από 12 Σεπτεμβρίου 1996 πράξης του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, λόγω της σπουδαιότητάς της, σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 2 εδάφ. α' του Π.Δ. 18/1989.

Με την αίτηση αυτή οι αιτούντες επιδιώκουν να ακυρωθεί η υπ' αριθ. ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/33553/835/20.6.1995 απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και κάθε άλλη σχετική πράξη ή παράλειψη της Διοικήσεως.

Η εκδίκαση άρχισε με την ανάγνωση της εκθέσεως του Εισηγητή, Συμβούλου Κ. Μενουδάκου.

Κατόπιν το δικαστήριο άκουσε τους πληρεξούσιους των αιούντων, οι οποίοι ανέπτυξαν και προφορικά τους προβαλλόμενους λόγους ακυρώσεως και ζήτησαν να γίνουν δεκτές οι αιτήσεις, τους πληρεξούσιους των παρεμβαίνόντων που παρέστησαν και τον αντιπρόσωπο των Υπουργών, που ζήτησαν την απόρριψή τους.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήγαθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του δικαστηρίου και

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφθηκε κατά τον Νόμο

1. Επειδή με την πρώτη από τις κρινόμενες αιτήσεις - για την άσκηση της οποίας έχουν καταθεί τα κατά νόμο τέλη (οιπλότυπα 3446014/1995 και 3446015/1996 Δ.Ο.Υ. δικαστικών εισπραξέων Αθηνών) και παράβολο (ειδικά γραμμάτια παραβόλου, σειρά Α', 25966470/1996 και 7346291/1996) - ζητείται να ακυρωθεί η κοινή απόφαση Δ.Π. 2327/115.12.1995 των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Πολιτισμού, Γεωργίας και Βιομηχανίας, Ενεργειακής και Τεχνολογίας και των Ανατληρωτών Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και

Περιβαλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, με την οποία εγκρίθηκαν Περιβαλλοντικοί όροι για την κατασκευή και λειτουργία έργων μερικής εκτροπής του άνω του Αχελώου ποταμού προς τη Θεσσαλία και, συγκεκριμένα, α) φράγματος, ταμειτήρα και υδροηλεκτρικού σταθμού στην περιοχή Μεσοχώρα έως την περιοχή Γλύστρας, γ) ταμειτήρα και υδροηλεκτρικού σταθμού στην περιοχή Μεσοχώρα έως την περιοχή Γλύστρας, γ) φράγματος μήκους 7.400 μέτρων από Μεσοχώρα έως την περιοχή Συκιάς, σε θέση φράγματος, ταμειτήρα και υδροηλεκτρικού σταθμού στην περιοχή Συκιάς, σε θέση που εμπίπτει στις περιφέρειες των νομών Άρτας και Καρδίτσας, δ) σήραγγας εκτροπής του που του ποταμού προς τη Θεσσαλία, μήκους 17.400 μέτρων, και υδροηλεκτρικού σταθμού στην έξοδο της σήραγγας και ε) αναρρυθμιστικής δεξαμενής και υδροηλεκτρικού σταθμού στην περιοχή Μαυροματιού νομού Καρδίτσας. Εξάλλου, με τη δεύτερη από τις αιτήσεις αυτές – για την άσκηση της οποίας έχουν επίσης κατατεθεί τα κατά νόμο τέλη (δηλώματα 2903571/1995 και 2903572/1995 Δ.Ο.Υ. δικαστικών εισπράξεων Αθηνών) και παράβολο (ειδικά γραμμάτια παραβόλου, σειρά Α', 2209747/1995 και 622731/1995) – ζητείται από τους ίδιους αιτούντες να ακυρωθεί η πράξη ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β/1/Φ32/33553/635/ 20.6.1995 του Υπουργού Τοπισμού, με την οποία εγκρίθηκε καταρχήν η εκτέλεση έργων εκτροπής του που του Αχελώου προς τη Θεσσαλία σύμφωνα με τη σχετική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και συγκροτήθηκε πενταμελής επιτροπή, στην οποία ανατέθηκε η πραγματοποίηση αυτοψίας στις περιοχές, στις οποίες υπάρχουν μηνιμεία που αναμένεται να θιγούν από τα έργα της εκτροπής, και η υποβολή εισήγησης προκειμένου να συμπληρωθούν οι όροι που προτείνονται με την παραπάνω μελέτη για την κατασκευή των έργων αυτών. Πρέπει, όμως, να θεωρηθεί ως συμπροσβαλλομένη και η απόφαση ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β/1/Φ 32/5345/1544/3.11.1995 του ίδιου Υπουργού, με την οποία εγκρίθηκε τελικώς η πραγματοποίηση των έργων εκτροπής που προβάλλονται στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, σύμφωνα με τη μελέτη αυτή και με τους πρόσθετους όρους που αναφέρονται στο πρακτικό, το οποίο συνέταξε η παραπάνω επιτροπή.

2. Σταϊδή οι προσανατολισμένες αιτήσεις είναι συνεκδικαστέες λόγω συναφείας.

3. Επειδή παραδεικνίως παρεμβαίνουν για να αντικρούσουν την πρώτη από τις παραπάνω αιτήσεις η Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού, δύνανται τα οποία

αφορά η προσβαλλόμενη με την αίτηση αυτή απόφαση, εξυπηρετούν και τους σκοπούς της δημόσιας αυτής επιχείρησης και έχουν ενταχθεί στο σχέδιόσμο των δραστηριοτήτων της, καθώς και η κοινοπραξία "Impregilo S.p.A. – ΑΤΕ Γλυφών – ΤΕΓΚ Α.Ε.", η οποία ανέλαβε την κατασκευή της προαναφερόμενης σήραγγας εκτροπής του ποταμού προς τη Θεσσαλία, σύμφωνα με το αποτέλεσμα σχετικού διαγωνισμού, στον οποίο αναδείχθηκε μειοδότης. Επίσης παραδεκτως παρεμβαίνει για να αντικρούσει την πρώτη από τις κρινόμενες αιτήσεις, ισχυριζόμενο ότι η εκτροπή του Αχελώου αποτελεί έργο εξαιρετικής σημασίας για την ανάπτυξη της Θεσσαλίας, το σωματοίο "Εταιρεία Θεσσαλικών Μεταίων", στους σκοπούς του οποίου, σύμφωνα με το καταστατικό του, περιλαμβάνεται η υποστήριξη κάθε προσπάθειας αντιμετώπισης των προβλημάτων της Θεσσαλίας που έχουν μειζονο σημασία, η συμβολή στην ανάπτυξη των πληυοσταραγωγικών δυνατοτήτων της και η προστασία του φυσικού πλούτου της. Τέλος, για να αντικρούσουν την ίδια αίτηση, παρεμβαίνουν με κοινό δικόγραφο, που υπογράφεται μόνον από δικηγόρο ως πληρεξούσιό τους, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λάρισας, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Τρικάλων, το Τεχνικό Επιμελητήριο Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας, η Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Λάρισας, Τυρνάβου και Αγιάς και το Γεωτεχνικό Επιμελητήριο (Περιφερειακό Παράρτημα Κεντρικής Ελλάδος). Από τους παρεμβαίνοντες όμως, το Τεχνικό Επιμελητήριο Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας και το Περιφερειακό Παράρτημα Κεντρικής Ελλάδος του Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου δεν νομιμοποίησαν το δικηγόρο που υπογράφει το δικόγραφο αφού δεν προσκομίστηκε σχετική πράξη παροχής πλήρεξουσιότητας και, κατά τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο, οι παρεμβαίνοντες αυτοί δεν παρέστησαν διά πλήρεξουσιού δικηγόρου ούτε εμφανίστηκε νόμιμος εκπρόσωπός τους για να δηλώσει ότι εγκρίνει την άσκηση του ένδικου βοηθήματος. Ως προς τους δύο αυτούς παρεμβαίνοντες, επομένως, πρέπει, σύμφωνα με τα άρθρα 27 του π.δ/τος 18/1989 "κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας" (φ. 8) και 4 παρ. 2 του ν. 2479/1997 "Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, επιάρχυνση των δικών, οικονομικές απλουστεύσεις και άλλες διατάξεις" (φ. 57), να απορριφθεί η παρέμβαση ως απαράδεκτη. Κατ' ακολουθείαν, η παρέμβαση αυτή είναι εξεταστέα μόνον ως προς τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις Λάρισας και Τρικάλων και την Ένωση

Αριθμός 3478/2000

Γεωργικών Συνεταιρισμών Λάρισσας, Τυρνάβου και Αγιάς που επιδιώκουν παραδεικνύως να διατηρηθεί σε ισχύ η προσβαλλόμενη απόφαση, ισχυριζόμενοι ότι το έργο της εκτροπής του Αχελώου, το οποίο αφορά η απόφαση αυτή, είναι αναγκαίο για την ανάπτυξη των περιφερειών τους.

4. Επειδή οι αιτούντες - από τους οποίους η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, η Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης είναι Πρωτοδικής Κληρονομιάς και η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης είναι σωματοετα, ενώ το Παικόσμο Ταείο για τη Φύση και η Νέα Οικολογία αποτελούν αστικές εταιρείες που έχουν αποκτήσει νομική προσωπικότητα - με έννομο συμφέρον ασκούν τις κρινόμενες αιτήσεις ισχυριζόμενοι ότι τα έργα τα οποία αφοράν οι προσβαλλόμενες πράξεις συνεπύκνεται καταστροφή σημαντικών οικοσυστημάτων και υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Θεωρούμε ότι, όπως πράκνυται από τα προσκομιζόμενα καταστατικά τους, έχουν ως σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος.

5. Επειδή παραδεικνύως προσβάλλονται ως εκτελεστές διοικητικές πράξεις αφενός η κοινή υπουργική απόφαση, με την οποία εγκρίθηκαν περιβαλλοντικοί όροι για τα επίμαχα έργα, και αφετέρου η απόφαση ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ.32/533451/1544/3.11.1995 του Υπουργού Πολιτισμού, με την οποία εγκρίθηκε η πραγματοποίηση των έργων και επιβλήθηκαν σχετικοί όροι και περιορισμοί κατ' εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία των αρχαιοτήτων και των νεότερων μνημείων. Απνθείως, η πράξη ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ.32/33553/835/20.6.1995 του τελευταίου αυτού Υπουργού προσβάλλεται απαράδεκτως διότι κατά το μέρος που αφορά την καταρχήν έγκριση πραγματοποίησης των έργων ενσωματώθηκε στην συμπεροβαλλόμενη απόφαση, με την οποία, ύστερα από νέα έρευνα, εγκρίθηκε οριστικώς η απόφαση των έργων και επιβλήθηκαν σχετικοί όροι, ενώ κατά το μέρος που αφορά τη συγκρότηση επιτροπής για την έρευνα της υπόθεσης δεν έχει εκτελεστό χαρακτήρα αλλά αποτελεί προποροδοσεαστική απλώς πράξη.

α. Επειδή περιβαλλοντικοί όροι για επίμερους τεχνικά έργα εντασσόμενα στο συνολικό σχέδιο εκτροπής υδάτων του ποταμού Αχελώου προς τη Θεσσαλία είχαν εγκριθεί αρχικώς αφενός με την απόφαση 61414/21.4.1992 των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Τουρισμού, Αεροπορίας Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων

Εργων και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, η οποία αφορούσε σήραγγα διοχέτευσης των υδάτων προς τη Θεσσαλία, μήκους 18,5 χιλιομέτρων, καθώς και φράγματα με τους αντίστοιχους ταμειυτήρες ύδατος και άλλα συναφή έργα στις θέσεις Πύλη του νομού Τρικάλων και Μουζάκι του νομού Καρδίτσας, και αφετέρου με την απόφαση 16058/9.10.1991 των ίδιων Υπουργών, η οποία αφορούσε φράγματα με τους αντίστοιχους ταμειυτήρες και άλλα συναφή έργα στη φυσική κοίτη του ποταμού, στις θέσεις Μεσοχώρα του νομού Τρικάλων και Σικκιά που εμπίπτει στην περιφέρεια των νομών Άρτας και Καρδίτσας. Οι δύο κοινές αυτές υπουργικές αποφάσεις ακυρώθηκαν, ύστερα από σχετικές αιτήσεις τρίτων από τους ήδη αιτούντες, με τις αποφάσεις 2759/1994 και 2759/1994, αντιστοίχως, του Συμβουλίου της Επικρατείας για το λόγο ότι δεν είχαν στηριχθεί σε συνθετική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η οποία να έχει υποβληθεί και αξιολογηθεί κατά τη διαδικασία που θεσπίζεται με το άρθρο 5 παρ. 2 του ν. 1650/1996 "για την προστασία του περιβάλλοντος" (φ. 160) και την κοινή απόφαση 75308/5512/ 26.10.1990 του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας (φ. 691/2.11.1990, τεύχ. Β') και η οποία να καλύπτει το σύνολο των επιμέρους έργων που προορίζονται για την πραγματοποίηση του έργου της εκτροπής των υδάτων ώστε να καταστεί δυνατό να διαγνωστεί και αξιολογηθεί η συνολική επίδραση στο περιβάλλον από την αλλοίωση του υδρολογικού ισοζυγίου μεταξύ Δυτικής Ελλάδας και Θεσσαλίας και να εκτιμηθούν σε όλη τους την έκταση οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εκτροπής. Ειδικότερα, με τις αποφάσεις του αυτές το Δικαστήριο δέχθηκε ότι ο Αχελώος ποταμός, ο οποίος, με μήκος 220 χιλιομέτρων περίπου και πλάτος έως 90 μέτρων, πηγάζει από το όρος Λάκμος της οροσειράς της Πίνδου, στην περιοχή του Μισοδάβου, και εμπλουτίζεται με τα νερά αρκετών παραποτάμων, εκβάλλει δυτικά του Μεσολογίου, διασχίζει ένα από τα σημαντικότερα υδατικά διαμερίσματα της Χώρας και συνιστά πολύ σημαντικό ποταμικό οικοσύστημα. Ενώνει των δεξιόρηνων αυτών, το Δικαστήριο έκρινε περαιτέρω ότι το έργο της εκτροπής μέρους των υδάτων του ποταμού αυτού προς το Θεσσαλικό κάμπο αποτελεί σύνθετο και πολύπλοκο τεχνικό έργο μεγάλης κλίμακας, η συνολική επίδραση του οποίου στο φυσικό περιβάλλον των επηρεαζόμενων περιοχών της Δυτικής Ελλάδας και της

Αριθμός 3478/2000

Θεοσαβίας δεν ισούται προς το άθροισμα των τοπικών μόνον εξεταζόμενων συνεπειών των επιμέρους τεχνικών έργων που απαιτούνται για την πραγματοποίησή του αλλά είναι πολλαπλάσιο λόγω του δυναμικού και μη γραμμικού χαρακτήρα των διαπρασσομένων φυσικών και ανθρωπογενών συστημάτων, και όπi, κατά συνέπεια, για την καταγραφή και αξιολόγηση των επιπτώσεων του εγχειρήματος αυτού δεν αρκεί η σύνταξη μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για καθένα από τα προγραμματιζόμενα επιμέρους τεχνικά έργα αλλά απαιτείται η σύνταξη συνολικής μελέτης, στην οποία, με την κατάλληλη επιστημονική μέθοδο, θα συσχετίζονται και συνεκτιμώνται οι επιμέρους καθώς και οι αλληλέγγυες συνέπειες για το περιβάλλον. Μετά της οκρυωτικής αυτές αποφάσεις συντάχθηκε με ερώση της Ειδικής Υπηρεσίας Δημόσιων Έργων Αχελώου της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Έργων του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων ενιαία μελέτη για το σύνολο των έργων της εκτροπής και στη συνέχεια εινδόθηκε η απόφαση 68526/3359/13.7.1995 απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, με την οποία προεκκρίθηκε η χωροθέτηση των επιμέρους έργων που απαιτούνται για την εκτροπή. Ακολούθησε, τέλος, η προσβαλλόμενη κοινή υπουργική απόφαση, με την οποία εγκρίθηκαν περιβαλλοντικοί όροι τόσο για την κατασκευή και λειτουργία των επιμέρους αυτών έργων, που είναι μερικής διαφορητικά από εκείνα, τα οποία αφορούσαν οι προαναφερόμενες διοικητικές πράξεις που ακυρώθηκαν από το Συμβούλιο της Επικρατείας, όσο και για την ίδια την εκτροπή, για την οποία, μεταξύ άλλων, ορίστηκε ανώτατο επιτρεπόμενο όριο εκτριπόμενης ποσότητας ύδατος 600 εκατομμυρίων κ.μ., επίσης, κατά μείωση του ορίου των 1.100 εκατομμυρίων κ.μ. επίσης που είχε οριστεί με την αρχική πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, η οποία ακυρώθηκε από το Δικαστήριο.

7. Επειδή στο άρθρο 24 παρ. 1 και 6 του Συντάγματος ορίζεται ότι "η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα..." (παρ. 1) και ότι "Τα όργανα, οι παραρτοσασικές υπηρεσίες και τα παραρτοσασικά στοιχεία προστατεύονται από το Κράτος. Νόμος θα ορίσει τα αναγκαία για την πραγματοποίηση της προστασίας αυτής περιοριστικά μέτρα της ιδιοκτησίας, καθώς και τον τρόπο και το είδος της αποζημίωσης των

ιδιοκτητών" (παρ. 6). Με τις διατάξεις αυτές το φυσικό και το πολιτιστικό περιβάλλον έχουν αναχθεί σε αυτοτελώς προστατευόμενο αγαθό προκειμένου να εξασφαλιστεί στα όρια της Χώρας αφενός η οικολογική ισορροπία και η διαφύλαξη των φυσικών πόρων προς χάρη και των επόμενων γενιών και αφετέρου η διάσωση και προστασία των μνημείων και άλλων στοιχείων προερχόμενων από την ανθρώπινη δραστηριότητα που συνθέτουν την ιστορική, καλλιτεχνική, τεχνολογική και γενικώς την πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας και συμβάλλουν στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης. Όπως προκύπτει, μάλιστα, από τις προαναφερθείσες διατάξεις, ο συντακτικός νομοθέτης δεν αρκέστηκε στην πρόβλεψη δυνατότητας να θεσπίζονται μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος αλλά επέβαλε στα όργανα του Κράτους που έχουν σχετική αρμοδιότητα να προδίδουν σε εθνικές ενέργειες για τη διαφύλαξη του προστατευόμενου αγαθού και, ειδικότερα να λαμβάνουν τα απαιτούμενα νομοθετικά και διοικητικά, πρακτικά και κατασταλτικά, μέτρα παρεμβαίνοντας στον αναγκαιο βαθμό και στην οικονομική ή άλλη ατομική ή συλλογική δραστηριότητα. Κατά τη λήψη, εξέταση, των μέτρων αυτών τα όργανα της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας σφείλων, κατά την έννοια των παραπάνω διατάξεων, ερμηνευόμενων ενόψει και των άρθρων 106 και 22 παρ. 1 του Συντάγματος, να σταθμίζουν και άλλους παράγοντες, αναγόμενους στο γενικότερο εθνικό και δημόσιο συμφέρον, όπως είναι εκείνοι που σχετίζονται με τους σκοπούς της οικονομικής ανάπτυξης, της αξιοποίησης του εθνικού πλούτου, της ενίσχυσης της περιφερειακής ανάπτυξης και της εξασφάλισης εργασίας στους πολίτες, δηλαδή σκοπούς, για τους οποίους λαμβάνεται πρόνοια στο Σύνταγμα και, συγκεκριμένα, στα προαναφερόμενα άρθρα 106 και 22 παρ. 1. Η επιδίωξη όμως των σκοπών αυτών και η στέμψη των προστατευόμενων αντιστοίχων έννομων αγαθών πρέπει να συμπυκνώνεται προς την υποχρέωση της Πολιτείας να μεριμνά για την προστασία του περιβάλλοντος κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται βίαιση ανάπτυξη, στην οποία επέβλεψε ο συντακτικός νομοθέτης (βλ. Σ:Ε Ολομ. 2755/1994, 2537/1995 κ.α.). Ειδικότερα, ως προς τα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς, από τις συνταγματικές αυτές διατάξεις συνάγεται ότι δεν επιτρέπονται επεμβάσεις, οι οποίες συνεπάγονται την καταστροφή, την αλλοίωση ή την με οποιοδήποτε τρόπο υποβάθμισή τους, και ότι καταρχήν επιβάλλεται να διατηρούνται τα στοιχεία αυτά,

αναλόγως και προς το είδος και το χαρακτήρα τους, στον τόπο, στον οποίο βρίσκονται. Σε εξαιρετικές, όμως, περιπτώσεις μεγάλων τεχνικών έργων, τα οποία είναι απαραίτητα για την εθνική άμυνα της Χώρας ή έχουν μέγιστο σημασία για την εθνική οικονομία και ικανοποιούν ζωτικές ανάγκες του κοινωνικού συνόλου, είναι δυνατά να επιτρέπονται τέτοιες επεμβάσεις στο μέτρο που καθίστανται απολύτως αναγκαίες για τους παραπάνω σκοπούς, ύστερα από στήθια της αξίας του μνημείου ως στοιχείου της πολιτιστικής κληρονομιάς, της σοβαρότητας του επιδιωκόμενου σκοπού και της αναγκαιότητας να εκτελεστεί το έργο, εφόσον διαπιστωθεί, με βάση εμπειροστατημένη έρευνα, ότι δεν υπάρχει εναλλακτική λύση, με την οποία θα ήταν δυνατό να αποτραπεί η βλάβη του μνημείου (βλ. Σ.Γ.Ε. Ολομ. 2300/1997).

8. Επειδή, ενόψει και της παραπάνω συνταγματικής επιταγής για την προστασία του περιβάλλοντος, εκδόθηκε ο προαναφερόμενος νόμος 1650/1986, με τον οποίο θεσπίζονται κανόνες αναφερόμενοι, πάλιν άλλων, στις προϋποθέσεις και στη διαδικασία για την έγκριση της εγκατάστασης δραστηριοτήτων ή εκτέλεσης έργων, υπό τα οποία απαιτούνται δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Ειδικότερα, με το άρθρο 3 του νόμου αυτού παρέχεται εξουσιοδότηση για την κατάταξη, με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, των δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον και με κριτήρια το είδος και το μέγεθός τους, το είδος και την ποσότητα των εκπεμπόμενων ρύπων και κάθε άλλη επίδραση στο περιβάλλον, τη δυνατότητα να προληφθεί η παραγωγή ρύπων από την εφαρμοζόμενη παραγωγική διαδικασία, τον κίνδυνο σοβαρού ατυχήματος και το βαθμό της ανάγκης να επιβληθούν περιορισμοί για την προστασία του περιβάλλοντος. Περαιτέρω, στο άρθρο 4 του παραπάνω νόμου προβλέπεται, πάλιν άλλων, ότι "για την πραγματοποίηση νέων ή την επέκταση, τον εκσυγχρονισμό ή τη μετακατάσταση υφιστάμενων έργων ή δραστηριοτήτων που περιλαμβάνονται στις κατηγορίες του προηγούμενου άρθρου, απαιτείται η έγκριση όρων για την προστασία του περιβάλλοντος, η οποία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη χορήγηση δόμιας εγκατάστασης ή πραγματοποίησης της δραστηριότητας ή του έργου" (παρ. 1), ότι "για την έγκριση των περιβαλλοντικών

όρων για τα έργα και της δραστηριότητας της πρώτης κατηγορίας απαιτείται υποβολή μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων" (παρ. 2α), ότι "για νέα έργα και δραστηριότητες της πρώτης κατηγορίας απαιτείται προέγκριση που αφορά τη χωροθέτηση . . . Η διαδικασία για την προέγκριση, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια καθορίζονται με την απόφαση της παρ. 10 . . ." (παρ. 5), ότι "με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού καθορίζονται η διαδικασία έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και η προθεσμία υποβολής τους . . ." (παρ. 10) και ότι "οι διατάξεις του άρθρου αυτού εφαρμόζονται αναλόγως και στα έργα και τις δραστηριότητες που υφίστανται ή βρίσκονται στο στάδιο της κατασκευής κατά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού . . ." (παρ. 11). Περαιτέρω, στο άρθρο 5 του ίδιου νόμου ορίζονται τα εξής : "1. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού καθορίζεται το περιεχόμενο της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων που μπορεί να διαφοροποιείται κατά κλάδους ή ομάδα έργων και δραστηριοτήτων. Με όμοια απόφαση ορίζεται το περιεχόμενο της μελέτης ανάλογα με τα στάδια έγκρισης του έργου σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 6. Η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων περιλαμβάνει τουλάχιστον : α) περιγραφή του έργου ή της δραστηριότητας με πληροφορίες για το χώρο εγκατάστασης, το σχεδιασμό και το μέγεθός του, β) εντοπισμό και αξιολόγηση των βασικών επιπτώσεων στο περιβάλλον, γ) περιγραφή των μέτρων για την πρόληψη, μείωση ή αποκατάσταση των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον, δ) εξέταση εναλλακτικών λύσεων και υποδείξη των κύριων λόγων της επιλογής της προτεινόμενης λύσης, ε) απλή περιήληψη του συνόλου της μελέτης. 2. Το οικείο νομοσχέδιο συμβούλιο λαμβάνει γνώση της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και πριν από την έγκρισή της ενημερώνει κάθε πολίτη και τους φορείς εκπροσώπησης του, για να εκφράσουν τη γνώμη τους. Ο τρόπος ενημέρωσης καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων". Εξάλλου, με βάση εξουσιοδοτήσεις παρεχόμενες με διατάξεις του παραπάνω νόμου, μεταξύ των οποίων και τα προαναφερόμενα άρθρα 3, 4 παρ. 10 και 11 και 5 παρ. 1, αλλά και σε συμπύκνωση προς τις Οδηγίες 84/360/ΕΟΚ και

85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 28ης Ιουνίου 1984 και της 27ης Ιουνίου 1985, αντιστοίχως, εκδόθηκε η κοινή απόφαση 69269/5337/24.10.1990 των Υπουργών Εσωτερικών, Εθνικής Οικονομίας, Γεωργίας, Πολιτισμού, Εμπορικής Ναυτίας, Τουρισμού, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας και Μεταφορών και Επικοινωνιών (φ. 678/25.10.1990, τεύχ. Β'), με την οποία, πάλιν άλλων, ορίζονται τα έργα και οι δραστηριότητες που κατατάσσονται στην πρώτη κατηγορία, καθορίζονται τα απαιτούμενα στοιχεία και προδιαγραφές του περιεχομένου των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων καθώς και η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 4 της κοινής αυτής υπουργικής απόφασης απαριθμούνται τα έργα και οι δραστηριότητες που κατατάσσονται στην πρώτη (Α) κατηγορία, υποδιαιρούμενα σε δύο ομάδες (I και II), μεταξύ δε εκείνων που ανήκουν στην ομάδα II περιλαμβάνονται τα "έργα διευθέτησης (canalization) και ρύθμισης της ροής υδάτων" (περ. ε') και τα "φράγματα και λοιπές εγκαταστάσεις προς συγκράτηση ή μονιμότερη αποθήκευση των υδάτων" (περ. στ'), στο δε πίνακα 2, ο οποίος προσαρτάται στην απόφαση αυτή και, σύμφωνα με το άρθρο 16, αποτελεί "αναπόσπαστο τμήμα" της, και στον οποίο παραπέμπει η παράγραφος 2 του άρθρου 6 της ίδιας υπουργικής απόφασης, ορίζονται τα στοιχεία που πρέπει να περιέχουν οι μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τα έργα και τις δραστηριότητες της παραπάνω ομάδας II. Περαιτέρω, στο άρθρο 9 της απόφασης αυτής, στο οποίο προβλέπεται η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι οι περιβαλλοντικοί όροι για τις δραστηριότητες της πρώτης (Α) κατηγορίας εγκρίνονται με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του αρμοδίου κατά περίπτωση υπουργού, η οποία "αναφέρεται τουλάχιστον στα παρακάτω θέματα : α) Στο είδος και στο μέγεθος της δραστηριότητας. β) Στις ειδικές οριακές τιμές εκπομπής ρυπαντικών φορτίων και συγκεκριμένων σύμφωνα με τις εκδόσεις ισχύουσας διατάξεις. γ) Στις ειδικές οριακές τιμές στάθμης θορύβου και δονήσεων σύμφωνα με τις εκδόσεις ισχύουσες διατάξεις. δ) Στα τεχνικά έργα και μέτρα αντιρρούπανσης ή γενικότερα αντιμετώπισης της υποβάθμισης του περιβάλλοντος, που επιβάλλεται να κατασκευασθούν λαμβανομένης υπόψη της καλύτερης διαθέσιμης τεχνολογίας, με

τον όρο ότι η εφαρμογή τέτοιων μέτρων δεν συνεπάγεται υπερβολικό κόστος. ε) Στο περιβάλλον της περιοχής και ιδιαίτερα στα ευαίσθητα στοιχεία του και ενδεχομένως στις ειδικά προστατευόμενες ζώνες και στον καθορισμό αναγκαιών για τη διατήρησή τους μέτρων και έργων. στ) Στον καθορισμό του χρονικού διαστήματος, για το οποίο ισχύει η χορηγούμενη έγκριση περιβαλλοντικών όρων καθώς και των προϋποθέσεων για την αναστήλωσή τους" (παρ. 4). Τέλος, σύμφωνα με τη μεταβατική διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 17 της παραπάνω υπουργικής απόφασης, έργα ή δραστηριότητες που βρίσκονται στο στάδιο της κατασκευής κατά την έναρξη ισχύος της απόφασης αυτής προσαρμόζονται στις σχετικές με την έγκριση περιβαλλοντικών όρων διατάξεις της "μετά από τέσσερα (4) χρόνια από την έναρξη ισχύος της", στην ίδια δε παράγραφο ορίζεται ότι "έν πριν από την πάροδο της τετραετίας, κατά την κατασκευή του έργου ή της δραστηριότητας προκύπτει ότι δεν προστατεύεται επαρκώς το περιβάλλον, επιβάλλονται περιβαλλοντικοί όροι σύμφωνα με τις σχετικές διατυπώσεις της παρούσας απόφασης".

9. Επειδή με τις παραπάνω διατάξεις, που θεσπίστηκαν σε συμμόρφωση προς τη συνταγματική επιταγή για την προστασία του περιβάλλοντος και, ειδικότερα, προς την αρχή της πρόληψης στον τομέα αυτόν, προβλέπεται διοικητική διαδικασία, με την οποία παρέχεται στα αρμόδια όργανα της Διοίκησης η δυνατότητα να εκτιμούν εκ των προτέρων τις αναμενόμενες συνέπειες για το περιβάλλον από σχεδιαζόμενα έργα ή δραστηριότητες και, ενόψει ιδίως των συνεπειών αυτών, της φύσης και της σημασίας των τυχόν θιγόμενων οικοσυστημάτων ή μεμονωμένων στοιχείων, του χαρακτήρα και του σκοπού του συγκεκριμένου έργου ή δραστηριότητας και των υφιστάμενων μέσων αποτροπής, άρσης ή μείωσης της πιθανολογούμενης βλάβης του περιβάλλοντος, να κρίνουν αν και με ποιους όρους μπορεί να πραγματοποιηθεί το έργο ή η δραστηριότητα ώστε να μη παραβιάζεται η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης και, γενικότερα, οι παραπάνω ορισμοί του Συντάγματος και οι αναφερόμενοι στο περιβάλλον ρυθισμοί της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση του έτους 1992 (Συνθήκης του Μάαστριχτ) που κυρώθηκε με το ν. 2077/1992 (φ. 136) και, συγκεκριμένα, οι διατάξεις του άρθρου 130P της Συνθήκης αυτής, με τις οποίες – και όπως ισχύουν κατά την έκδοση των προσβαλλόμενων πράξεων – καθιερώνεται επίσης η αρχή της προληπτικής δράσης στον τομέα του περιβάλλοντος. Εξάλλου, σε

Αριθμός 3478/2000

περίπτωση προσβολής με αίτηση ακύρωσης των διοικητικών πράξεων που εκδίδονται κατά την παραπάνω διαδικασία, ο ακυρωτικός δικαστής ερευνά αν τηρήθηκε συνολώς από ουσιασική και τυπική άποψη η διαδικασία αυτή και αν τα στοιχεία, στα οποία στηρίζεται η ελεγχόμενη διοικητική πράξη, είναι σύμφωνα με τους σχετικούς ορισμούς της νομοθεσίας και επαρκή για να προσδώσουν έρεισμα στην πράξη. Ειδικότερα, κατά την άσκηση του ακυρωτικού ελέγχου, στον οποίο περιλαμβάνεται και η πλάνη περί τα πράγματα, ο δικαστής εξετάζει, μεταξύ άλλων, αν η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, που αποτελεί το βασικό μέσο εφαρμογής της αρχής της πρόληψης, ανταποκρίνεται προς τις απαιτήσεις του νόμου και αν το περιεχόμενό της είναι επαρκές ώστε να παρέχεται στα αρμόδια διοικητικά όργανα η δυνατότητα να διακριβώνουν και αξιολογούν τις συνέπειες του έργου ή της δραστηριότητας και να ακιμούν αν η πραγματοποιήσή του είναι σύμφωνη με τις διατάξεις της οικείας νομοθεσίας καθώς και με τις προαναφερμένες συνταγματικές επιταγές και τους ορισμούς της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ευθεία, όμως, αξιολόγηση από μέρος του δικαστή των συνεπειών ορισμένου έργου ή δραστηριότητας και η κρίση αν η πραγματοποίησή του αντίκειται στην αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης εξέρχονται των ορίων του ακυρωτικού ελέγχου διότι προϋποθέτουν διαπίστωση πραγματικών καταστάσεων διεξέδνηση τεχνικών θεμάτων, ουσιαστικές εκτιμήσεις και στόθμιση στηριζόμενη στις εκτιμήσεις αυτές. Κατ' ακολουθίαν, παράβαση της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης μπορεί να ελεγχθεί ευθέως από τον ακυρωτικό δικαστή μόνον αν από τα στοιχεία της οικογραφίας και με βάση τα δεδομένα της κοινής πείρας προκύπτει ότι η προκαλούμενη από το έργο ή τη δραστηριότητα βλάβη για το περιβάλλον είναι μη επανορθώσιμη και έχει τέτοια έκταση και συνέπειες ώστε προδήλως να αντιστρατεύεται την παραπάνω συνταγματική αρχή. Αν και κατά τη γνώμη των Συμβούλων Ι. Μασή, Σ. Ριζού, Ν. Σκαλιάρου και Ν. Ρόζου ο δικαστής, ο οποίος έχει υποχρέωση, σε κάθε ένδοξη υπόθεση, να εξετάζει τη συμμόρφωση προς τις συνταγματικές επιταγές για την προστασία του περιβάλλοντος, έχει και στις ακυρωτικές αίτημη όκες την εξουσία να κρίνει ευθέως με βάση τα δεδομένα που προκύπτουν από τα στοιχεία της οικογραφίας, αν συγκεκριμένο έργο εναρμονίζεται προς τις συνταγματικές αυτές επιταγές, από τις οποίες απορρέει και η παραπάνω αρχή.

10. Επειδή στην παρούσα υπόθεση, με τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στην οποία στηρίζονται οι προσβαλλόμενες πράξεις, γίνεται δεκτό ότι τα επίμαχα έργα εκτροπής ποσότητας ύδατος του Αχελώου ποταμού θα έχουν επιπτώσεις στον κάτω ρου του ποταμού, δηλαδή στην περιοχή κατάντη του φράγματος που ήδη υπάρχει στη θέση Σιρτίος, στις πηγές Λάμπρος Λεπνίου που βρίσκονται στην περιοχή αυτή, στις εκβολές του ποταμού και στις λιμνοθάλασσες Μεσοδολγίου και Αιτωλικού, κυρίως λόγω της μείωσης της ποσότητας ύδατος του ποταμού, με την οποία τροφοδοούνται οι περιοχές αυτές. Στην ίδια, όμως, μελέτη περιέχεται η εκτίμηση, που τεκμηριώνεται με αναφορά σε συγκεκριμένα πραγματικά δεδομένα, ότι στις παραπάνω λιμνοθάλασσες η μείωση της τροφοδότησης με νερό του ποταμού δεν θα έχει σημαντική επίδραση και μπορεί να καλυφθεί πλήρως με την αύξηση της παροχής αρδευτικού ύδατος διότι ήδη είναι ελάχιστη η συμβολή του Αχελώου στο συνολικό εμπλουτισμό των λιμνοθάλασσών αυτών με γλυκό νερό και ότι στην περιοχή του δέλτα του ποταμού δεν αναμένονται γενικότερες σοβαρές συνέπειες διότι στην περιοχή αυτή ο Αχελώος έχει ήδη πάψει να λειτουργεί ως φυσικό οικοσύστημα και έχει μετατραπεί σε αποκόπας ελεγχόμενο και ρυθμιζόμενο, δηλαδή ανθρωπογενές, ποτάμιο σύστημα που χαρακτηρίζεται από έλεγχο των πλημμυρικών φαινομένων, κατακράτηση φερτών υλών στους ήδη υφιστάμενους ταμιευτήρες και πλήρως ελεγχόμενη ποτάμια δραστηριότητα. Επίσης εκτιμάται με την παραπάνω μελέτη ότι οι δυσμενείς επιπτώσεις από την εκτροπή στην περιοχή κατάντη του φράγματος Σιρτίου είναι δυνατό να αντιμετωπιστούν εφόσον τηρηθεί το επιβαλλόμενο με την προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων ανώτατο όριο εκτρεπόμενης ποσότητας ύδατος, που ορίστηκε σε 600 εκατομμύρια κ.μ. ετησίως, εξασφαλιστεί η αναγκαία ελάχιστη παροχή στην περιοχή αυτή και γίνει ορθολογική διαχείριση του φυσικού υδατικού δυναμικού. Περαιτέρω, αναγνωρίζεται με τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων ότι τα επίμαχα έργα θα έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην ορεινή νότια Πιόδα, σε περιοχή στην οποία προβλέπεται η κατασκευή, πάλιν άλλων, των φραγμάτων και ταμιευτήρων Μεσοχώρας και Συκιάς και η οποία, όπως γίνεται δεκτό με τη μελέτη, παρουσιάζει ιδιαίτερες σημαντικά τοπολογικά και οικολογικά χαρακτηριστικά που συνθέτουν ποιο εξαιρετικούς κάλλους και κατά τόπους μοναδικού χαρακτήρα, με πυκνό και πολλαπλώς

διακαταδύζόμενο υδρογραφικό δίκτυο, πλούσιο σε πανίδα με προστατευόμενα είδη και με αξιόλογα δείγματα πολιποτικής κληρονομιάς. Συγκεκριμένα, στη μελέτη αυτή αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι με την πλήρωση των ταμειήρων Μεσοχώρας και Συκιάς, οι οποίοι, στην ανώτατη στάθμη λειτουργίας τους έχουν, αντίστοιχως, επιφάνεια 7.800 τ.μ. και 12.800 τ.μ. με αντίστοιχο συνολικό μήκος ακτογραμμής 89 χιλιομέτρων και 90 χιλιομέτρων, το ποταμοκοιτιδικό τοπίο θα μεταβληθεί σε λιμναίο και λόγω της σιδηρικής αξίας της περιοχής θα επέλθει σοβαρή τοπολογική διαταραχή, θα αλλοιωθεί σημαντικά η χωρική και χρονική όιαση των επιφανειακών υδάτων στη Μονή Πινδο και, σε κάποιο βαθμό, κατά μήκος του ρου του Άχελώου, με αποτέλεσμα να επέλθει σοβαρή διαταραχή στην ισορροπία των παρόχθιων συστημάτων, λόγω της ανόσχεσης των φυσικών πλημμυρικών απορροών, να μεταβληθούν οι διαμερφωμένες ισορροπίες κατόντη των φραγμάτων, να αυξηθεί η διαβρωτική δράση του ύδατος και να υποστεί σοβαρές επιπτώσεις το οικοσύστημα του τμήματος του ποταμού κατόντη του φράγματος Συκιάς και έως τον υφιστάμενο ταμειήρα Κρεμαστών λόγω του ότι η λειτουργία του υδροληκτρικού σταθμού Συκιάς θα έχει ως συνέπεια να καταστεί η ροή των υδάτων εντόνως κυμαινόμενη. Από την ίδια μελέτη προκύπτει ακόμη ότι με την πλήρωση του ταμειήρα Μεσοχώρας θα κατακλυσθεί τμήμα 250 στρεμμάτων κατοικημένης περιοχής ενώ στον ταμειήρα Συκιάς θα κατακλυσθεί επίσης τμήμα οικισμού, έκτασης 25 στρεμμάτων, εκκλησίες, ερείπια μοναστηριών, τοξωτά γεφύρια καθώς και η Μονή Αγίου Γεωργίου Μυροφύλλου που έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο μνημείο και, όπως αναφέρεται στη μελέτη, αποτελεί ιστορικό, αρχαιολογικό και αρχιτεκτονικό μνημείο μεγάλης αξίας. Εξάλλου, στην παραπάνω μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων ερευνώνται οι ανάγκες της Θεσσαλίας για την ύδρευση των οικισμών της και την άσδευση των καλλιεργούμενων εκτάσεων καθώς και οι δυνατότητες να καλυφθούν οι ανάγκες αυτές από τους δικούς της υδατικούς πόρους και με επαρκή θερμότητα σε συγκεκριμένα δεοδόμενα διαπικτώνεται σοβαρή υποβάθμιση του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα της περιοχής αυτής και γίνεται δεκτό ότι είναι απολύτως αναγκαία η ενίσχυση του υδατικού δυναμικού της. Η μελέτη αυτή εκθέτει αναλυτικώς τους λόγους που υπονομεύουν τη βελίωση των συνθηκών άρδευσης στη Θεσσαλία. Συγκεκριμένα, αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι η θεσσαλική πεδιάδα αποτελεί τη

μεγαλύτερη ενιαία πεδινή έκταση της Ελλάδας που καλύπτει 3,9 εκατομμύρια στρέμματα, δηλαδή περίπου το 10% του συνόλου της γεωργικής γης της Χώρας, ότι από την έκταση αυτή αρδεύονται περίπου 2,4 εκατομμύρια στρέμματα, αλλά και αυτά ανεπαρκώς διότι με την υφιστάμενη διαχείριση των υδατικών πόρων της περιοχής οι ποσότητες νερού που παρέχονται στις αρδεύόμενες γεωργικές εκτάσεις καλύπτουν ποσοστό μόνο 40% έως 70% των καλλιεργιών, με αποτέλεσμα να παραμένει μειωμένη η παραγωγική ικανότητα της γης, και ότι αν δεν ενισχυθούν οι υδατικοί πόροι της Θεσσαλίας μεγάλο μέρος των ανεπαρκώς αρδευόμενων εκτάσεων θα επανέθουν σταδιακά σε ξηρική μορφή καλλιεργειών, θα προσκληθεί περαιτέρω ταπείνωση της στάθμης των γεωτρήσεων και θα μειωθεί ακόμη περισσότερο ο βαθμός πληρότητας των αρδεύσεων με άμεσο αποτέλεσμα τη μείωση των αποδόσεων, των εισοδημάτων και της απασχόλησης, ενώ, αντίθετως, η ικανοποιητική άρδευση θα έχει πολλαπλές θετικές επιπτώσεις. Περαιτέρω, με την ίδια μελέτη γίνεται δεκτό ότι, αν αξιοποιηθούν μόνον οι ήδη διαθέσιμες ποσότητες των επιφανειακών υδάτων της Θεσσαλίας, θα ενταθεί το μείζον πρόβλημα της ανεπαρκούς άρδευσης διότι το υπόγειο υδατικό δυναμικό της Θεσσαλίας που μπορεί να αντληθεί ειρηνώς χωρίς διατάραξη των υπόγειων υδάτων ανέρχεται σε 389Χ106 κ.μ. με αποτέλεσμα να παραμένει έλλειμμα 863Χ106 κ.μ. ειρηνώς, ότι, με συνεκτίμηση των αναγκών ύδρευσης που επιβάλλεται να ικανοποιούνται κατά προτεραιότητα, από τα 2,4 εκατομμύρια στρέμματα των ανεπαρκώς αρδευόμενων εκτάσεων της Θεσσαλικής πεδιάδας μπορεί να αρδευθεί συνολική έκταση 500 χιλιάδων έως ενός εκατομμυρίου στρεμμάτων, ενώ η υπόλοιπη έκταση θα συνεχίσει να αρδεύεται ανεπαρκώς.

11. Επειδή, ενόψει των παραπάνω διαπιστώσεων και αξιολογήσεων που περιέχονται στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στην οποία στηρίζονται οι προσβαλλόμενες πράξεις, συνάγεται ότι έγινε ενδελεχής και με επαρκή τεκμηρίωση στάθμιση των συνεπειών των επίμαχων έργων για το περιβάλλον προς την καλυπτόμενη με τα έργα αυτά ανάγκη, η οποία αφορά κυρίως τη διατήρηση και ενίσχυση της παραγωγικής ικανότητας της Θεσσαλικής πεδιάδας, δηλαδή σκοπό γενικότερου δημόσιου συμφέροντος, αναγόμενο στην οικονομική ανάπτυξη και στην αξιοποίηση του εθνικού πλούτου. Κατά συνέπεια, ως προς τη διαπίστωση της

ανάγκης ενίσχυσης του υδατικού δυναμικού της Θεσσαλίας με εκτροπή μέρους των υδάτων του Αχελώου ποταμού, η παραπάνω μελέτη είναι πλήρης και επαρκής. Εξάλλου, από τα στοιχεία, τα οποία προσκομίζουν οι αιτούντες, και από τα λοιπά στοιχεία του φακέλου δεν αποδεικνύεται ότι οι διαπιστώσεις και εκτιμήσεις της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων στηρίζονται σε ανακριβή δεδομένα, ούτε προκύπτει βλάβη του περιβάλλοντος πέρα από τα ακραία όρια, των οποίων η υπέρβαση υπόκειται σε ευθύ δικαστικό έλεγχο, σύμφωνα με όσα διαλαμβάνονται σε προηγούμενη σέση. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι τα παραπάνω έργα καθεαυτά ανήκονται στους ορισμούς του Συντάγματος και της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, με τους οποίους επιπόσει η προστασία του περιβάλλοντος, και κατ' ακολουθίαν ότι η πραγματοποίηση τους απαγορεύεται απολύτως χωρίς να καταλείπεται περαιτέρω στάδιο αναδίφησης των κατάλληλων περιβαλλοντικών όρων για την άμβλυνση των δυσμενών συνεπειών και την στανοφόρση της δημιουργούμενης βλάβης. Πρέπει, επομένως, να απορριφθούν ως αβάσιμοι οι λόγοι ακύρωσης, με τους οποίους προβάλλεται ότι το ενχέριμα της εκτροπής του ρου του Αχελώου ποταμού και η πραγματοποίηση των προαναφερόμενων έργων έρχονται σε αντίθεση προς την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης που καθιερώνεται από τα άρθρα 24 και 108 του Συντάγματος και 2 και 130P της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μειοψηφήσαν οι Σύμβουλοι Αθ. Τοσιπόση, Ι. Μαρή, Γ. Παναγιωτόπουλος, Σ. Ρίζος, Ν. Σακελλαρίου, Ακ. Συγγούνα, Ν. Ρόζος, Αθ. Πάντος, Ελ. Δανδουλάκη, Ειρ. Σάρπ και Χρ. Ράμμος, οι οποίοι έχουν τη γνώμη, προς την οποία συντάχθηκε και ο Πάρεδρος Θ. Αραβάνης, ότι οι προαναφερόμενες ιδιαίτερες δυσμενείς συνέπειες που στέρχονται σε ευαίσθητα οικοσυστήματα από την πραγματοποίηση των επίμαχων έργων, όπως αυτές περιγράφονται στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, συνιστούν βλάβη, η οποία, αυτοτελώς αξιολογούμενη, προδήλως εξέρχεται των κατά της παραπάνω υπερανοθεπικής ισχύος διατάξεις ανεκτών ορίων επέμβασης στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, ενόψει της έκτασης τους, της οριστικής αλλοίωσης του τοπίου χωρίς δυνατότητα αποκατάστασης, έστω και μερικής, και της φύσης και οικολογικής σημασίας των θιγόμενων οικοσυστημάτων. Κατά τη γνώμη, λοιπόν, αυτή της μειοψηφίας οι σχετικοί λόγοι ακύρωσης προβάλλονται βασιμώς.

12. Επειδή η πραγματοποίηση των έργων, τα οποία αφορούν οι προσβαλλόμενες αποφάσεις, και, κατ' ακολουθίαν, η έγκριση περιβαλλοντικών όρων για τα έργα αυτά δεν προϋποθέτουν την προηγούμενη σύνταξη χωροταξικού σχεδίου κατά τις διατάξεις του ν. 360/1976 "περί Χωροταξίας και Περιβάλλοντος" (φ. 151), με τον οποίο προβλέπεται η κατάργηση και έγκριση χωροταξικών σχεδίων, εθνικών περιφερειακών και ειδικών, και καθορίζεται το περιεχόμενο τους, αφού τέτοια προϋπόθεση δεν τίθεται κατά τις διατάξεις του προαναφερθέντος ν. 1650/1985 και της κοινής υπουργικής απόφασης 69269/5387/1990, κατ' εφαρμογή των οποίων εκδόθηκαν οι προσβαλλόμενες αποφάσεις, ούτε, εξάλλου, απορρέει ευθέως από το άρθρο 24 παρ. 2 του Συντάγματος, με το οποίο επιτάσσεται η χωροταξική οργάνωση της Χώρας, ή από τον παραπάνω ν. 360/1976 απαιτούμενη να πραγματοποιηθούν τα επίμαχα έργα αν δεν είναι ενταγμένα σε χωροταξικό σχέδιο (ΣΠΕ Ολομ. 4498/1998). Επομένως, είναι απορριπτός ως αβάσιμος ο λόγος ακύρωσης, με τον οποίο υποστηρίζεται ότι μη νομίμως εκδόθηκε η προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων διότι δεν έχει καταρτιστεί χωροταξικό σχέδιο, κατά τα άρθρα 1 έως 5 του ν. 360/1976, για τις περιοχές, στις οποίες βρισκονται τα επίμαχα έργα. Αν και κατά τη γνώμη των Συμβούλων Ι. Μαρή, Γ. Παναγιωτόπουλου, Σ. Ρίζου, Ν. Σακελλαρίου, Ν. Ράζου και Ξαρ. Σόφτ ο λόγος αυτός προσβάλλεται βασιμώς διότι, ενόψει της σοβαρότητας των συνεπειών των παραπάνω έργων και της έκτασης και του χαρακτήρα των θιγόμενων περιοχών, η πραγματοποίηση των έργων αυτών είναι επιτηρητή μόνο στο πλαίσιο χωροταξικού σχεδίου, το οποίο, κατά τα άρθρα 24 παρ. 1 και 2, 79 παρ. 8 και 106 παρ. 1 του Συντάγματος, αποτελεί τη χωρική έκφραση αντίστοιχου προγράμματος οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, δευδομένου, μάλιστα, ότι έχουν ήδη εγκριθεί από τη Βουλή, με πράξεις της που δεν αποτελούν τυπικό νόμο, σχετικά προγράμματα (ΦΕΚ Α' 206/1977 και ΦΕΚ Α' 106/1979), για την εξειδίκευση των οποίων απαιτείται η έγκριση χωροταξικού σχεδίου.

13. Επειδή ο λόγος, με τον οποίο προσβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων εκδόθηκε αναρμοδίως διότι δεν συνυπογράφεται από τον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και τον Υπουργό Υγείας και Πρόνοιας, είναι απορριπτός ως αβάσιμος, δευδομένου ότι οι

Αριθμός 3478/2000

Υπουργοί αυτοί δεν είναι συναρμόδιοι κατά την έννοια των προαναφερόμενων διατάξεων του άρθρου 4 παρ. 2β του ν. 1650/1986 και του άρθρου 9 παρ. 4 της κοινής υπουργικής απόφασης 692339/5387/1990, στις οποίες ερμίδεται η πράξη αυτή, αφού από ουδεμία ειδικότερη διάταξη καθιερώνεται σχετική αρμοδιότητα των συγκεκριμένων αυτών Υπουργών, τα δε επίμαχα έργα και οι σκοποί που εξυπηρετούνται με αυτά δεν εμπίπτουν στον κύκλο αρμοδιοτήτων των αντίστοιχων Υπουργείων (ΣΤΕ Ολομ. 4495/1985).

14. Επειδή προβάλλεται περαιτέρω ότι η μέλητη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στην οποία στηρίζεται η προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, δεν υπαβλήθηκε προσηκόντως στις διατυπώσεις δημοσιότητας που προβλέπονται στον προαναφερθέντα ν. 1650/1986 και στην παραπάνω κοινή απόφαση 75303/5512/26.10.1990 του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας, που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του νόμου αυτού, σε συμμέρφωση και προς την Οδηγία 85/337/ΕΟΚ, διότι ουδεμία δημοσιοποίηση της μέλητης έλαβε χώρα στον νομό Ιωαννίνων, ενώ στο νομό Ευρυτανίας δεν έλαβε χώρα η επιβαλλόμενη ανακοίνωση στον τύπο και στους νομούς Τρικάλων και Γρεβενών εμφαλοχώρησαν παραβάσεις ως, προς τον τρόπο πρόσκλησης των ενδιαφερομένων και την εξασφάλιση δυνατότητας πρόσβασης στο στοιχεία που συνόδευσαν τη μέλητη. Ανεξαρτήτως, όμως, της αοριστίας, με την οποία διατυπώνεται ο λόγος ως προς τους νομούς Τρικάλων και Γρεβενών, και του ζητήματος αν ήταν αναγκαία κατά νόμο η τήρηση των διατυπώσεων δημοσιοποίησης της μέλητης στο νομό Ιωαννίνων, ο λόγος αυτός είναι απορηπτικός προεχόντως ως προσβαλλόμενος χωρίς έννομο συμφέρον αφού δεν προσδιορίζεται η βλάβη των αιτούσων περιβαλλοντικών οργανώσεων, που εφέδισαν στην Αθήνα, από τυχόν παραβάσεις κατά τη δημοσιοποίηση της μέλητης στους παραπάνω νομούς.

15. Επειδή με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ, σε συμμόρφωση προς την οποία εκδόθηκε η κοινή απόφαση 414985/1985 του Αναπληρωτή Υπουργού Γεωργίας και του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας (Φ. 757/18.12.1985, ρεύχ. Β'), επιβάλλεται η Δήμη μέτρων για τη διατήρηση ή αποκατάσταση επαρκούς ποικιλίας και επικρασίας οικοτόπων για τα είδη πτηνών που στο τη φύση τους ζουν σε μια κατάσταση και

προβλέπονται ορισμένες κατηγορίες τέτοιων μέτρων, στις οποίες περιλαμβάνεται η δημιουργία ζωνών προστασίας, στις οποίες πρέπει να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα ώστε να αποτρέπεται η ρύπανση, η φθορά των οικοτόπων και οι επιβλαβείς για τα πτηνά διαταράξεις (άρθρα 2 και 4 παρ. 4). Εξάλλου, με τη μεταγενέστερη Οδηγία 92/43/ΕΟΚ προς την οποία επίσης προσεγγίστηκε η εθνική ένωση τήρηση με την από 11.12.1998 απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Ανάπτυξης, Γεωργίας, Παιδείας, Εμπορικής Ναυτιλίας και των Υφυπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Οικονομίας και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων (φ. 1289/28.12.1998, τεύχ. Β'), προβλέπεται η δημιουργία συστατικού οικολογικού δικτύου εθνικών ζωνών, καλούμενου "Νatura 2000", που αποτελείται από περιοχές, στις οποίες βρίσκονται τύποι φυσικών οικοτόπων και οικοτόπων ειδών που απειλούνται σε παρατηρήματα, τα οποία προσορτύνονται στην Οδηγία (άρθρο 3). Περαιτέρω προβλέπεται, στην ίδια Οδηγία, ότι για τον παραπάνω σκοπό καταρτίζεται από την Επιτροπή, μέσα σε έξι έτη από την κοινοποίηση της Οδηγίας, με βάση σχετικές προτάσεις των Κρατών – μελών, κατάλογος προστατευόμενων περιοχών, για τις οποίες το οικείο Κράτος οφείλει να λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα για τη διατήρηση ή αποκατάσταση των υφιστάμενων οικοτόπων (άρθρο 4). Σε εφαρμογή της τελευταίας αυτής Οδηγίας το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων με το έγγραφό του 18670/2520 από 31.7.1996 υπέβαλε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατάλογο περιοχών ειδικής προστασίας, στις οποίες περιλαμβάνεται και η περιοχή "Κοιλιά Αχελώου", στα όρια της οποίας περιλαμβάνονται τα έργα στην περιοχή Συκιάς που προβλέπονται με την προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων. Επισημαίνεται, όμως, στο ίδιο αυτό έγγραφο ότι τα υποδεικνυόμενα όρια των προτεινόμενων περιοχών είναι προσωρινά διότι η τελική οριοθέτηση εξαρτάται από τα αποτελέσματα σκοποζόμενων διαχειριστικών σχεδίων και μελετών και από το πρόγραμμα χαρακτηρισμού των τύπων οικοτόπων και ότι από τα προσωρινά αυτά όρια εξαιρούνται "οι θεομοθετημένες Χρήσεις (οικισμοί, υποδομές, κλπ)". Με τα δεδομένα αυτά δεν στεχαιοθετείται παράδοση των παραπάνω Οδηγιών, αφού, πάντως, η προσβαλλόμενη αυτή πράξη εκδόθηκε στις 15.12.1995, δηλαδή όχι μόνον πριν ολοκληρωθεί η κατάργηση του καταλόγου προστατευόμενων περιοχών με

σχετική απόφαση της Επιτροπής αλλά και πριν ακόμη την υποβολή της σχετικής πρότασης της Ελλάδας. Κατά συνέπεια, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος ο λόγος ακύρωσης, με τον οποίο υποστηρίζεται ότι η πράξη αυτή έρχεται σε αντίθεση προς τις προαναφερόμενες Οδηγίες.

16. Επειδή προβάλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων έρχεται σε αντίθεση προς τις διεθνείς συμβάσεις του Ρίο ντε Τζανέιρο έτους 1992 για τη βιολογική ποικιλότητα και της Βέρνης έτους 1979 για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης, που έχουν κυρωθεί με το ν. 2294/1994 (φ. 59) και το ν. 1335/1983 (φ. 32), αντιστοίχως, και προς τη διεθνή σύμβαση της Βόννης έτους 1979 για τη διατήρηση των αποδημητικών ειδών της άγριας πανίδας, στην οποία έχει προσχωρήσει η τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα με την απόφαση 82/451/ΕΟΚ του Συμβουλίου, διότι, όπως υποστηρίζουν οι αιτούντες, η πραγματοποίηση των έργων, τα οποία αφορά η πράξη αυτή, θα έχει ως συνέπεια την εξασφάλιση ή τουλάχιστον την ανεπανάρθμη υποβόθμιση προστατευόμενων και ευαίσθητων υδροτοπικών και δασικών οικοσυστημάτων και την εξασφάλιση πλήθους τύπων οικοτόπων και ειδών πανίδας και χλωρίδας που προστατεύονται και από τις παραπάνω διεθνείς συμβάσεις. Ο λόγος είναι απορριπτός προεχόντως ως αριστως προβαλλόμενος διότι δεν προσδιορίζονται, σε συσχέτιση και προς τις διατάξεις των διεθνών αυτών συμβάσεων και τα παραρήματα που τις συνοδεύουν, τα συγκεκριμένα είδη και φυσικοί οικότοποι, οι οποίοι, κατά τους αιτούντες, υπάγονται στην προστασία των συμβάσεων αυτών και θίγονται ανεπανάρθωτα από την πραγματοποίηση των επίμαχων έργων. Αν και κατά τη γνώμη των Συμβούλων Ι. Μαρρή, Κ. Μενουδάκου, Σ. Ριζού, Ν. Ζακελλάρου, Αικ. Συγγρόνα, Ν. Ρόζου, Αθ. Ράντου, Ελ. Δανδουλάκη και Ειρ. Σάουτ ο λόγος αυτός είναι ορισμένος και επεκτατικός δικαστικής κρίτησης και, συνεπώς, πρέπει να εξεταστεί κατ' ουσίαν, δεδομένου ότι τα θιγόμενα είδη πανίδας και χλωρίδας και, γενικότερα, τα θιγόμενα οικοσυστήματα προκύπτουν από τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στην οποία στηρίζεται η προσβαλλόμενη πράξη.

17. Επειδή με τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στην οποία στηρίζεται η προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, ερευνήθηκαν

διεξοδικά, όπως εκθίβεται στη δέκατη σκέψη, οι επιπτώσεις από την κατασκευή και λειτουργία των επίμαχων έργων στους υγροτόπους των Αιγιοθαλασσών Μεσολογίου και Αιτωλικού και του δέλτα του Αχελώου, οι οποίοι υπάγονται στην προστασία της Διεθνούς Συμφωνίας του Ραμόντ έτους 1971 για τους υγροτόπους διεθνούς ενδιαφέροντος, που κυρώθηκε με το ν.δ. 1017/1974 (φ. 250), και για τους οποίους έχει επιβληθεί, σε συμμόρφωση και προς τη Διεθνή αυτή Συμφωνία, μέτρα προστασίας με την κοινή απόφαση 1319/20.7.1993 των Υπουργών Γεωργίας και Εμπορικής Ναυτιλίας και των Υπουργιών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Δημοσίων Έργων, Ενέργειας και Τεχνολογίας και Εμπορίου (φ. 755/28.9.1993, τεύχ. Β'). Συγχρόνως με την ίδια μελέτη, εκηγήθηκε, με αναφορά σε συγκεκριμένα στοιχεία που δεν αποδεικνύονται ανακριβή, ότι τα έργα αυτά και η εκτροπή προς τη Θεσσαλία ποσότητας ύδατος του ποταμού 600 εκατομμυρίων κ.μ. ετησίως δεν θα επιφέρει βλάβη στους υγροτόπους, αφού στην ημετέραν αιχμή που προβλέπονται στη μελέτη και τελικώς εγκρίθηκαν με την προσβαλλόμενη πράξη, μεταξύ των οποίων και εκείνος που αφορά τον ορισμό της προαναφερόμενης ποσότητας ως ανώτατου ορίου εκτιρόμενου ύδατος. Με τα δεδομένα αυτά, η προσβαλλόμενη πράξη δεν έρχεται σε αντίθεση προς τη Διεθνή αυτή Συμφωνία και, επομένως, ο σχετικός λόγος ακύρωσης, ο οποίος δεν προσάπτεi συγκεκριμένη αιτίαση στην αιτιολογική βάση της προσβαλλόμενης, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος. Μειοψήφισαν οι Σύμβουλοι Αθ. Τσαμπάση, Ι. Μαρής, Γ. Παναγιωτόπουλος, Σ. Ρίζος, Ν. Ζακελλαρίου, Αικ. Συγγούνα, Ν. Ρόζος, Αθ. Πάντος, Ελ. Δονδουδάκη και Ειρ. Σάβη, οι οποίοι έχουν τη γνώμη ότι ο λόγος ακυρώσεως είναι βάσιμος διότι, ενώ, όπως και με την ίδια τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων γίνεται δεκτό, αλλά συνάγεται και από τα διδάγματα της κοινής πείρας, η μείωση της ποής του ύδατος στους παραπάνω υγροτόπους λόγω της εκτροπής θα έχει επίδραση στα ιδιαίτεράς ευαίσθητα αυτά οικοσυστήματα, δεν προκύπτει από τη μελέτη αυτή και τα λοιπά στοιχεία του φακέλου, κατά τρόπο αναμφισβήτητο, ότι με τους επιβαλλόμενους περιβαλλοντικούς όρους διασφαλίζεται η πλήρης άρση της δυσμενούς αυτής επίδρασης και η διατήρηση τουλάχιστον της υφιστάμενης κατάστασης στους υγροτόπους αυτούς.

18. Επειδή στο άρθρο 50 του ν. 5351 "περί αρχαιοτήτων", όπως

κωδικοποιήθηκε με το από 9/24.8.1932 π.δύγμα (φ. 275) και τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 του ν.δ/τος 6/1968 (φ. 279), ορίζεται ότι "απαγορεύεται άνευ αδειας του Υπουργείου Παιδείας 1) η λαοτομία και σκαφή προς ποτισμόν υλικού οικοδομών και αρχαίων ερειπίων πόλεων, συνοικισμών, νεκροπόλεων και εις στόστους 500 μέτρων παντός ορατού αρχαίου μνημείου, ως και η κατασκευή σβέστοκαμίνου εις περιφέρειαν 500 μέτρων από των αρχαίων, 2) η πλήσιον αρχαίου επιχείρησις έργου δυναμένου να βλάψη αυτά αμέσως ή εμμέσως . . . 3) οιαδήποτε εργασία επί κτηρίων και λειψάνων ή ερειπίων αρχαίων, και αν έτι δεν επιφέρει ζημίαν πτω . . ." και στο άρθρο 52 του νόμου αυτού προσδέσσεται ότι "επισκευή ή κωδικοποίηση πρώτων μετασκευή εκκλησιών ή άλλων καλλιτεχνικών και ιστορικών μνημείων και οικοδομημάτων παλαιτέρων του 1830, γίνεται μόνον μετ' έγκρισιν του Υπουργείου της Παιδείας, παρεχόμενην μετά γνωμοδότησιν του αρχαιολογικού Συμβουλίου . . ." Εξάλλου, στο άρθρο 1 του ν. 1469/1950 "περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενεστέρων του 1830" (φ. 169), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 12 του ν.δ/τος 4177/1961 (φ. 131) ορίζονται τα εξής :

"1.α) Η ανέγερσις οικοδομημάτων επί τόπων χαρακτηρισζόμενων ως ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (εξαιρουμένων των ιστορικών και αρχαιολογικών) ως και η επισκευή, κατασκευή και οιαδήποτε διαρρυθμίσις των επί αυτών κειμένων οικοδομημάτων ή μνημείων και εν γένει κτισμάτων, μεταγενεστέρων του έτους 1830 και η εκτέλεσις έργων συντηρήσεως οικοδομημάτων ή μνημείων μεταγενεστέρων του έτους 1830 χαρακτηρισζόμενων ως έργων τέχνης χρηζζόντων ειδικής προστασίας, διά τα οποία ήσθε κριθεί επιβεβλημένη η θέσπισις ειδικής προστασίας, υπάγονται εις τας διατάξεις του άρθρ. 52 του Κωδ. Νόμ. 5351 του 1932 . . . 2. Ο κατά την προηγουμένην παράγραφον χαρακτηρισζιμός τόπτου ή έργου ερεγείται διά πράξεως του Υπουργού Προεδρίας της Κυβερνήσεως, δημοσιευομένης διά της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως και εκδοομένης μετά σύμφωνον γνώμη του Αρχαιολογικού Συμβουλίου . . . 3. . . .". Παραπέτω, στο άρθρο 5 του ίδιου νόμου προσδέσσεται ότι

"1. Η εις την κατηγορίαν των καλλιτεχνικών και ιστορικών μνημείων και οικοδομημάτων παλαιτέρων του 1830 (άρθρ. 52 του κωδικοποιηθέντος Νόμ. 5351 "περί αρχαιοτήτων") δύνανται να υπαχζώσι και κτίσματα έχοντα ιστορικην

σπουδαιότητα, νεώτερα του έτους 1830 ως και ιστορικοί τόποι. Προς τούτο δεόν προηγουμένως να χαρακτηρισθούν ως ιστορικοί τόποι διά πράξεως του Υπουργού των Θρησκευμάτων και Εθνικής Παιδείας εκδομένης μετά σύμφωνον γνώμην του Αρχαιολογικού Συμβουλίου και δημοσιευομένης εις την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. 2. Επί των κατά τα ως άνω χαρακτηρισθέντων ως ιστορικών οικοδομημάτων ή ως ιστορικών τόπων εφαρμόζονται άπασαι αι περί καλλιτεχνικών και ιστορικών μνημείων και οικοδομημάτων παλαιότερων του έτους 1830 διατάξεις του κωδικοποιηθέντος Νόμ. 5351 περί αρχαιοτήτων και του Νόμ. 216/1943 περί οργανώσεως της υπηρεσίας Αναστηλώσεως. Ειδικώς δε προκειμένου περί ιστορικών τόπων έχουσιν εφαρμογήν και αι διατάξεις του άρθρου 50 του Νόμ. 5351¹. Κατά την έννοια των διατάξεων αυτών, ερμηνευόμενων ενόψει των συναγματοτικών επιταγών που διαλαμβάνονται σε προηγούμενη σκέψη, εργασίες, οι οποίες συνεπάγονται καταστροφή ή οποιαδήποτε βλάβη αρχαίου μνημείου ή νεότερου μνημείου που έχει υπαχθεί σε καθεστώς ειδικής προστασίας με βάση τα προαναφερόμενα άρθρα 52 του κωδικοποιημένου νόμου 5351 και 1 και 5 του ν. 1469/1950, δεν είναι επιτρεπτές, εκτός αν πρόκειται για επέμβαση αποκλύτως αναγκαία για την πραγματοποίηση σημαντικού έργου, με το οποίο εξυπηρετούνται σκοποί μείζονος δημόσιου συμφέροντος. Στην εξαιρετική αυτή περίπτωση είναι δυνατό να επιπέτται η επέμβαση, ύστερα από στάθμιση φανερός της σημασίας του επιδιωκόμενου σκοπού και της αναγκαιότητας του έργου και αφετέρου του χαρακτήρα και της αξίας του θιγόμενου μνημείου και αφού διερευνηθεί αν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις ώστε να αποτραπεί η βλάβη του μνημείου. Οι πράξεις δε των αρμοδίων οργάνων της Διοίκησης, με τις οποίες παρέχεται η δυνατότητα της επέμβασης, πρέπει να είναι ειδικώς αιτιολογημένες.

19. Επειδή, περαιτέρω, στη Διεθνή Σύμβαση της Γρανάδας έτους 1985 για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης που κυρώθηκε με το ν. 2039/1992 (φ. 61) προβλέπεται ότι "στην παρούσα Σύμβαση σαν αρχιτεκτονική κληρονομιά θεωρείται ότι περιλαμβάνει τα ακόλουθα ακίνητα αγαθά : 1. Τα μνημεία : κάθε κατασκευή ιδιαίτερα σημαντική λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού της ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων ή διακοσμητικών στοιχείων, που αποτελούν

Αριθμός 3478/2000

αναπόσπαστο τμήμα τους. 2. Τα αρχιτεκτονικά σύνολα . . . 3. Οι τόποι . . ." (άρθρο 1), ότι "κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται : 1. να καθιερώσει ένα νομικό καθεστώς προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. 2. να εξασφαλίσει, μέσα σ' αυτό το νομικό πλαίσιο και ανάλογα με τα ιδιαίτερα για κάθε κράτος ή περιφέρεια μέτρα, την προστασία των μνημείων, των αρχιτεκτονικών συνόλων και των τόπων" (άρθρο 3), ότι "κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται : 1. να δώσει σε εφαρμογή, με βάση τη νομική προστασία των σχετικών ακινήτων, κατάλληλες διοικητικές ελέγχου και αδειών, 2. να φροντίσει ώστε τα προστατευόμενα ακίνητα να μην αλλοιωθούν, ερειπωθούν ή κατεδαφιστούν. Γ' αυτόν το σκοπό, κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται, εάν δεν το έχει ήδη κάνει, να εισαγάγει στη νομοθεσία του διατάξεις που να τρωδξέτουν : α. την υποβολή προς τις αρμόδιες αρχές των σχεδίων κατεδάφισης ή μετατροπής μνημείων, που ήδη προστατεύονται, ή μνημείων για τα οποία έχει κινηθεί η διαδικασία προστασίας, όπως και κάθε σχεδίου που είναι το περιβάλλον τους, β. την υποβολή στις αρμόδιες αρχές των μελετών που θίγουν το σύνολο ή τμήμα ενός αρχιτεκτονικού συνόλου ή ενός τόπου . . . γ. τη δυνατότητα που παρέχεται στις δημόσιες υπηρεσίες να ζητούν από τον ιδιοκτήτη ενός προστατευόμενου ακινήτου να πραγματοποιεί εργασίες ή να τον υποκαθιστούν σε περίπτωση που υπάρχει αδυναμία εκ μέρους του, δ. τη δυνατότητα απαλλοτρίωσης ενός προστατευόμενου ακινήτου" (άρθρο 4), ότι "κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται να αποκλείει τη μετακίνηση του συνόλου ή τμήματος ενός προστατευόμενου μνημείου, εκτός από την περίπτωση κατά την οποία η υακή προστασία του μνημείου θα το απαιτούσε επιτακτικά. Στην περίπτωση αυτή, η αρμόδια υπηρεσία θα πρέπει να πάρει τις απαραίτητες προφυλάξεις για την αποσυνοριολόγηση, τη μεταφορά και την επανασυνοριολόγησή του σε κατάλληλο χώρο" (άρθρο 5) και ότι "κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται να υιοθετήσει πολιτική ολοκληρωμένης προστασίας, η οποία : 1. . . . 2. . . . 3. θα καθιστά τη συντήρηση, την αναβίωση και την ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, σημαντικότερο στοιχείο της πολιτικής, η περιβαλλοντολογικής και χωροταξικής πολιτικής 4. . . . 5. . . ." (άρθρο 10). Η παραπάνω Σύμβαση, η οποία, όπως προκύπτει από σχετική ανακοίνωση που δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (Φ. 114/11.10.1982, τμήχ. Α', τμήχ. Β' σε ισχύ στην Ελλάδα, σύμφωνα με το άρθρο 22 αυτής, από 1.9.1992, έχει εφαρμογή

στην παρούσα υπόθεση αφού οι προσβαλλόμενες πράξεις εκδόθηκαν μετά την ημερομηνία αυτή. Κατά την ειδικότερη δε γνώμη του Πρόεδρου του Δικαστηρίου και των Συμβούλων Θ. Χατζηπαύλου, Γ. Παναγιωτόπουλου, Κ. Μεγυριάκου, Θ. Παπαευαγγέλου, Ελ. Δανουλάκη, Δ. Μαρινάκη και Στ. Χαράλαμπους, την οποία υποστήριξε και η Πάρεσρος Σπ. Χρυσικοπούλου, η Διεύθυνση αυτή Σύμβαση έχει εφαρμογή στην κρινόμενη υπόθεση για το λόγο ότι από την 15/2/71 της εκδόθηκε η απόφαση 66526/3359/13.7.1965 του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, με την οποία προεγκρίθηκε η χωροθέτηση των επιμαχών έργων κατά την προβλεπόμενη από το ν. 1650/1986 διαδικασία, η οποία κινήθηκε εκ νέου μετά της προαναφερόμενες ακυρωτικές αποφάσεις του Δικαστηρίου. Μειοψηφήσαν οι Σύμβουλοι Π.Ζ. Φλώρος, Γ. Ανεμογιάννης, Ν. Σκίλιας και Δ. Μπριόλας, οι οποίοι υποστήριξαν τη γνώμη ότι εφόσον, όπως έγινε δεκτό και με τις προηγούμενες ακυρωτικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, η εκτέλεση των έργων εκτροπής των υδάτων του Αχελώου είχε καταρχήν αποφασιστεί, και είχαν μάλιστα αρχίσει σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες πριν το έτος 1986, δηλαδή πριν την έναρξη ισχύος στην Ελλάδα της παραπάνω Διεθνούς Σύμβασης, η τελευταία δεν είναι εφαρμοστέα στην παρούσα υπόθεση, δεδομένου ότι η υποχρέωση των κρατικών οργάνων που θεσπίζεται με τη Σύμβαση αυτή δεν ανατρέχει σε χρόνο προγενέστερο του χρονικού σημείου, κατά το οποίο οι όροι της ενσωματώθηκαν στην εσωτερική έννομη τάξη και, συνεπώς, δεν μπορεί να ανατρέξει νομικές καταστάσεις που είχαν δημιουργηθεί ούτε να παρεμποδίσει τη συνέχιση των διαδικασιών για την πραγματοποίηση έργων που είχαν ήδη αποφασιστεί.

20. Επειδή, όπως συνάγεται από τα προαναφερόμενα άρθρα 1 και 5 της Σύμβασης της Γρανάδας, δεν είναι καταρχήν επιτρεπτή η μετακίνηση και, κατά μείζονα λόγο, η καταστροφή κάθε κατασκευής, η οποία είναι ιδιαίτερος σημαντική για τη διατήρηση της αρχαιολογικής κληρονομιάς λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού ενδιαφέροντός τους, εκτός αν επιπρακτικοί λόγοι προστασίας του ίδιου του μνημείου επιβάλλουν τη μετακίνησή του. Ωστόσο δεν αποκλείονται, κατά την έννοια των άρθρων αυτών της Σύμβασης, επειβασείς και στα προστατευόμενα μνημεία, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, προκειμένου να πραγματοποιηθούν μείζονα έργα, ιδιαίτερώς

Αριθμός 3478/2000

σημαντικά και αναγκαία για την ικανοποίηση ζωτικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου, δεδομένου ότι η παρεμπόδιση τέτοιων έργων προδήλως δεν περιλαμβάνεται στη βούληση των συμβαλλόμενων μερών. Με το περιεχόμενο δε αυτό, οι ορισμοί της παραπάνω Διεθνούς Σύμβασης συμπεριφέρονται προς τις επιταγές του ελληνικού Συντάγματος, οι οποίες διακηρύσσονται σε προηγούμενη σκέψη. Εξάλλου, στον εθνικό νομοθέτη απόκειται να εξειδικεύσει τα κριτήρια για το χαρακτηρισμό κατασκευής ως ιδιαίτερας σημαντικής, με γνώμονα το σκοπό, στον οποίο απεδόχε η κατέχηση της Διεθνούς Σύμβασης, όπως αυτός προκύπτει από το πρόσιμό της άρθρο ή διατήρηση της λειτουργίας για την πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης και τη μετάδοσή της στις επόμενες γενεές, αφού λάβει υπόψη και τις συνθήκες και τα ιδιαίτερα πολιτιστικά χαρακτηριστικά και δεδομένα του ελληνικού χώρου, καθώς και την πολιτιστική παράδοση και τις πολιτισμικές αναφορές της Χώρας. Αν όμως δεν έχει θεσπιστεί σχετική πρόβλεψη, ο αρμοστής ενός κατασκευής ως ιδιαίτερας σημαντικής, κατά την έννοια του άρθρου 1 της Σύμβασης, απόκειται στην κρίση των οργάνων της Διοίκησης, τα οποία είναι αρμόδια να εγκρίνουν την πραγματοποιήση εργασιών που συνιστούν επέμβαση στην κατασκευή. Η κρίση αυτή του διοικητικού οργάνου ως προς το Χαρακτήρα της κατασκευής πρέπει να είναι ειδικώς αιτιολογημένη, η υποχρέωση δε αιτιολόγησης είναι ενταυτόσημη αν η κατάσκηή εμπήττει σε προστατευτικό καθεστώς που εστιάζεται από την εθνική νομοθεσία για τα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως τα κτήρια που έχουν χαρακτηριστεί ως ιστορικά διατηρητέα μνημεία κατά το άρθρο 52 του κωδικοποιημένου νόμου 555/1/1932. Τέλος, σύμφωνα με τα προαναφερόμενα, αν η κατασκευή κριθεί ιδιαίτερας σημαντική δεν επιτρέπεται οποιαδήποτε επέμβαση, εκτός αν συντρέχει η παραπάνω εξαιρετική περίπτωση μείζονος έργου που εξυπηρετεί ζωτικές ανάγκες του κοινωνικού συνόλου. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να επιτραπεί η επέμβαση μόνο αν διαπιστωθεί άμεσα από εξαντλητική διερεύνηση εναλλακτικών λύσεων, ότι είναι αδύνατη η κατασκευή του έργου σε άλλη θέση ή κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μη θίγεται το μνημείο. Η σχετική κρίση της Διοίκησης πρέπει να στηρίζεται σε άδωσ ειδική αιτιολογία τόσο ως προς τη σημασία του έργου σε σχέση με την πολιτιστική αξία του θιγόμενου μνημείου, όσο και ως προς την αυστηρότητα εναλλακτικής λύσης. Μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Αθ. Τσαμπάση, Ι.

